

ЛИТЕРАТУРЕН ЗБОР

1—3

СКОПЈЕ

2022

ЛИТЕРАТУРЕН ЗБОР

Сојуз на друштвата за македонски јазик и литература на
РС Македонија

Година LXIX

Со указ на Претседателот на Социјалистичка Федеративна Република Југославија од декември 1978 година, Сојузот на друштвата за македонски јазик и литература на РС Македонија е одликуван со Орден на трудот со црвена ѕвезда.

Со указ на Претседателот на Социјалистичка Федеративна Република Југославија од ноември 1979 година, по повод дваесет и петгодишнината од излегувањето, а за особени заслуги и успеси постигнати во негувањето и развивањето на македонскиот јазик и литература, како и за значаен придонес за стручно издигнување на наставничкиот кадар, списанието „Литературен збор“, орган на Сојузот на друштвата за македонски јазик и литература на РС Македонија, е одликувано со Орден на трудот со златен венец.

Редакција: Гордана Алексова
(главен и одговорен уредник)
Јасна Котеска
Јасмина Мојсиева-Гушева
Лидија Тантуровска

Меѓународен редакциски совет на списанието „Литературен Збор“ (2022)

Јан Соколовски	Татјана Росиќ-Илиќ
Љупчо Коцарев	Јеспер Гарсдал
Абрахим Х. Кан	Наташа Станковиќ-Шошо
Вера Смоле	Ивица Баковиќ
Ева Д. Баховец	Станислав Станковиќ
Емине Инанир	Примож Репар
Александар Јерков	

Финансирано од Министерството за култура на
Република Северна Македонија

ISSN 0024-4791

ЛИТЕРАТУРЕН ЗБОР

ЛИТЕРАТУРЕН ЗБОР

ГОД. LXIX СКОПЈЕ, 1-3 2022

СОДРЖИНА

ПОВОДИ

- Искра Пановска-Димкова, Ирина Бабамова*
ПРИКАЗ НА МОНОГРАФИЈАТА ПО ПОВОД
75 ГОДИНИ ОД ОСНОВАЊЕТО НА
ФИЛОЛОШКИОТ ФАКУЛТЕТ „БЛАЖЕ КОНЕСКИ“ – СКОПЈЕ 3
- Кристијана Николовска*
ВИСТИНА СТИХОВНА ИСПИШИЈАНА СО КРВЈЕ
(90 години од раѓањето на великанот Јован Котески) 7

ЈАЗИК

- Васил Дрвошанов*
ПРИЛОЗИ ОД ДИЈАЛЕКТОЛОГИЈАТА
НА АКАДЕМИК БЛАЖЕ КОНЕСКИ 23
- Бисера Ситанкова*
ГЕРМАНСКИТЕ ЕКВИВАЛЕНТИ НА МИНАТО-ИДНОТО ВРЕМЕ
ВО СОВРЕМЕНАТА МАКЕДОНСКА ПРОЗА 29
- Бојан Пејчевски*
МЕТАДИСКУРСНИТЕ КОМЕНТАРИ ВО ПАРЕНТЕТСКА
ПОЗИЦИЈА ВО „СВЕТОТ НА ПЕСНАТА И ЛЕГЕНДАТА“ 41
- Андријана Павлова*
ЗА КАТЕГОРИЈАТА ВИД ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК 51
- Марија Пандева*
ДА-КОНСТРУКЦИЈАТА ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК
НАСПРОТИ ИНФИНИТИВОТ ВО ШПАНСКИОТ 61
- Марија Аџанасова*
КОЛОКАЦИИТЕ СО ПРИДАВКИТЕ ВИСТИНСКИ И ЛАЖЕН
ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК 69

ЛИТЕРАТУРА

- Аџанас Николовски*
БЛАЖЕ КОНЕСКИ – ПРЕДАВАЧ НА ФИЛОЗОФСКИОТ ФАКУЛТЕТ 81

<i>Трајче Стамески</i> БЛАЖЕ КОНЕСКИ ЗА МАРКО ЦЕПЕНКОВ.....	87
--	----

<i>Елена Кузманов</i> УЛОГАТА НА ИМАГИНАРНОТО ВО КРЕИРАЊЕТО НА ИДЕНТИТЕТОТ.....	93
---	----

<i>Софија Тренчовска</i> ВАПЦАРОВ КАКО ТЕАТРОЛОШКИ ФЕНОМЕН.....	99
--	----

<i>Сара Груеска</i> БИТОВИТЕ ЕЛЕМЕНТИ ВО ДРАМИТЕ МАКЕДОНСКА КРВАВА СВАДБА ОД ВОЈДАН ПОП ГЕОРГИЕВ-ЧЕРНОДРИНСКИ И ЦРНЕ ВОЈВОДА ОД МАРКО ЦЕПЕНКОВ.....	113
--	-----

ПРИКАЗИ

<i>Лиљана Макаријоска</i> НОВ ПРИЛОГ ЗА ЈАЗИКОТ НА МАКЕДОНСКИТЕ ХИМНОГРАФСКИ ТЕКСТОВИ (Елка Јачева-Улчар, <i>Културен дијалог – јазична анализа</i> , Менора, Скопје 2021).....	119
---	-----

<i>Владимир Мартиновски</i> ЧОВЕЧКА ПОЕЗИЈА ВО ДИГИТАЛНО ВРЕМЕ (Кон Компјутерска поезија на Славчо Ковилоски, Скопје, МИ-АН, 2020).....	123
---	-----

<i>Бобан Карайејовски</i> МАЛКУ ВРЕМЕ ЗА ВРЕМЕТО НА КОНЕСКИ (Кон <i>Времето на Конески</i> од Димитар Пандев, Матица Македонска, Скопје, 278 стр.).....	127
---	-----

<i>Иван Анђионовски</i> ПРВ УЧЕБНИК ПО МАКЕДОНСКА ЛИТЕРАТУРА И КУЛТУРА ЗА СТРАНЦИ Весна Мојсова-Чепишевска, <i>Везилка: македонска литература и култура</i> – второ издание (дополнето и изменето). Скопје: Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, 2022.....	133
---	-----

<i>Ана Јовковска</i> НАДЕЖТА НАСПРОТИ БЕГАЛСКАТА ТРАУМА (Кон <i>Пчеларош</i> од Алејо од Кристи Лефтери, Скопје: Три, 2021).....	141
--	-----

<i>Љуѓка Евроска</i> РЕЧНИК НА ПАРОНИМИТЕ И РЕЧНИК НА АНТОНИМИТЕ ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК.....	145
---	-----

ХРОНИКИ

<i>Биљана Стојановска</i> 48. МЕЃУНАРОДНА НАУЧНА КОНФЕРЕНЦИЈА НА 54. ЛЕТНА ШКОЛА НА МЕЃУНАРОДНИОТ СЕМИНАР ЗА МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК, ЛИТЕРАТУРА И КУЛТУРА Охрид, 3 и 4 септември 2021 година.....	149
---	-----

МЕТАДИСКУРСНИТЕ КОМЕНТАРИ
ВО ПАРЕНТЕТСКА ПОЗИЦИЈА
ВО „СВЕТОТ НА ПЕСНАТА И ЛЕГЕНДАТА“

Воведни белешки

Со терминот *метадискурс* се опфаќаат коментарите на зборуваачот/авторот на текстот во врска со т.н. емоција, т.е., во широка смисла, продукцијата на исказите во дадена комуникациска ситуација. Освен тоа, метадискурсот може да се однесува и на говорот на адресатот, за да биде потврден или преформулиран. Таа дефиниција е на Шародо и Менгено (Charaudeau et Maingueneau 2002: 373), според кои, начелно, метадискурсот има повеќе функции: автокорекција, укажување на соодветноста или на несоодветноста на употребената лексика, елиминација на можноста за погрешна интерпретација, извинување, преформулација (сп. Maingueneau 2009: 56–57).

Менгено (Maingueneau 2010) го посочува гледиштето на Отие-Реву, кој зборува за т.н. автонимна модализација, наведувајќи дека е во прашање дистанцирање на зборуваачот од својот исказ и предлагајќи ја следнава класификација на тие коментари:

– несовпаѓање во интерлокуцијата, каде што автонимната модализација сигнализира несовпаѓање меѓу учесниците во комуникацијата. Тука спаѓаат искази од типот на: *дозволејте ми ѓо изразојќи, ако можам да речам, ако сакајте, гледајте што сакам да кажам*;

– несовпаѓање во самиот дискурс, каде што зборуваачот претставува дискурс различен од својот. Тука спаѓаат разни маркери за цитирање и, во широка смисла, за повикување на друг извор, од типот на: *како што вели тој, да се послужиам со зборовите на X*;

– несовпаѓање меѓу зборовите и референтите, каде што се укажува дека употребените зборови не соодветствуваат на реалноста за која се претпоставени да реферираат. Тука спаѓаат искази од типот на: *тоа што треба да се нарече X, би можело да се рече, како да се каже, ќе рече, X или прво Y*;

– несовпаѓање во рамките на зборот, каде што зборуваачот се соочува со повеќезначни зборови. Тука спаѓаат изрази од типот на: *во сите значења на зборот, во првичното значење, буквално*.

Анализа на метадискурсните коментари во парентетска позиција во *Светот на песната и легендата* од Блаже Конески

Во натамошниот текст ќе бидат анализирани метадискурсните коментари во *Светот на песната и легендата* од Блаже

Конески, при што ќе биде применет и еден синтаксичко-про-зодиски критериум, т. е. ќе бидат земени предвид тие што се реализирани во парентетска позиција, кои не влегуваат во класична координациска или субординациска врска со ниту еден реченичен елемент¹. Притоа, прво ќе бидат анализирани од функционален аспект, а потоа – од структурен. Во тој поглед, ќе бидат одговорени прашањата во која смисла го коментира Конески својот „подбор на лексиката“ (како што се изразува тој) и кон какви структури прибегнува за да го изведе тоа.

Најчести се случаите во кои се релативизира изразот, т. е. се укажува дека е условен или дури и дека можеби не е соодветен. Тие примери се вклопуваат во групата на т.н. несовпаѓање меѓу зборовите и референтите, според класификацијата на Отије-Реву. Коментарот *и́ака да се рече*, кој е најчест, се јавува во шест случаи. Во три од нив тој се однесува на именски синтагми. Така, Во примерот (1) се однесува на синтагмата *не-жовати́а и́воречка и́рирода*, во примерот (2) – на синтагмата *во самио́и миџ на нивна́и мимолети́на и́јава*, а во примерот (3) – на синтагмата *среде во анархија́и*.

(1) *Требало да го има Андрија Качиќ Миошиќ со нежовати́и „Разговор угодни народа словинскога“, за да засуни и́оеи́ска-и́а жица и кај нашио́и и́оеи́, да се раздрне, и́ака да се рече, нежовати́а и́воречка и́рирода.* (БК, 89)

(2) *Така јас за себе го изнајдов модело́и на зайиси, краи́ки фиксаци на доживувања́и и́ака да се рече во самио́и миџ на нивна́и мимолети́на и́јава.* (БК, 208)

(3) *Тоа се случило, и́ака да се рече, среде во анархија́и, во која се нашла Ои́оманска́и империја́и.* (БК, 354)

Во три случаи коментарот *и́ака да се рече* се однесува на цели реченици. Во примерот (4) е во врска со реченицата *’ри́и на и́аа и́очва...*, во примерот (5) – со реченицата *деи́ашира дел од свои́и сјособноси́и*, а во примерот (6) – со реченицата *да се фа́а и́оследнио́и миџ*.

(4) *Таа, и́ака да се рече, ’ри́и на и́аа и́очва за да даде нови и́лодови, и́аа ги и́и́и од неа во добра мера и свои́и емоционални сокови.* (БК, 112)

(5) *Во меѓувреме јас разбрав неи́и́о за и́оа дека ракаи́а се смеи́а за орѓан со и́осебна ини́елигенција, во кој човечкио́и мо-*

¹ Пошироко за парентетските конструкции в. кај Дехе и Кавалова (Dehé and Kavalova 2007). За нив како макросинтаксички феномен в. кај Бланш-Бенвенист (Blanche-Benveniste 2000: 111) (за поимот макросинтакса сп. Neveu 2004: 184–185). За координацијата и субординацијата во македонскиот јазик в. кај Минова-Гуркова (2000: 98; 235–236). За јукстапознцијата, под која се подразбира релација меѓу две (дел-)реченици издвоени со пауза, в. кај Менгено (Maingueneau 2014: 95–96).

зак. *така да се рече*, дејствира дел од своите способности. (БК, 136–137)

(6) Требаше, *така да се рече*, да се фака последниот миџ, и тоа да го сфори некој човек што, иако може да ја посматра таа традиција остварана, самиот се уште живее во неа, дине со неа и ја созема во себе нејзината стихичја. (БК, 195–196)

Од коментарите со кои се релативизира изразот, *така да речеме* се јавува во два случаја. Во примерот (7) се однесува на синтагмата едно време на бистрење, а во примерот (8) – на синтагмата за европското сфаќање подмладен и затворен регион.

(7) На друго место соопштува дека не му е својствено мисленото интуитивно поврзување на јавувањето, дека треба да мине, *така да речеме*, едно време на бистрење дури да се поврзат елементите во осмислена целост. (БК, 61)

(8) Се мисли на изразот и културната клима, на карактеристиките на природниот но и животиниот пејзаж на еден, *така да речеме*, за европското сфаќање подмладен и затворен регион. (БК, 150)

Во по еден случај се јавуваат коментарите би рекол (9) и би рекол дури (10). Во примерот (9) коментарот би рекол укажува само на условноста, субјективноста на синтагмата што следува (ројење на уметнички облагородени звуци...), а во примерот (10) коментарот би рекол дури воведува градиција: податливост – жаловност.

(9) (...) постигање на споменатото чувство на полноќа и податливост на јазичната материја, на она, *би рекол*, ројење на уметнички облагородени звуци кои го привлекуваат слухот на творецот и му овозможуваат да се откине од јазичниот прав на делничност. (БК, 174)

(10) Тоа е чувството на интимен дојир со јазичната материја, чувство на податливост на јазикот, *би рекол дури* – на онаа жаловност на говорот што не обзема во својата полноќа. (БК, 173)

Освен нив, во по еден случај се јавуваат и коментарите условно да ја наречеме, да ги наречеме и така да се изразам. Во примерот (11) коментарот условно да ја наречеме е инкорпориран меѓу модификаторите својата и фолклорна и се однесува на вториот. Сличен е примерот (12), во кој коментарот да ги наречеме е инкорпориран меѓу детерминаторот извесни и модификаторот работни и, исто така, се однесува на вториот. Во примерот (13) коментарот така да се изразам е инкорпориран меѓу предикатот се однесува и т.н. предлошки објект, на шансата на младите литератури во светскиот контекст.

(11) Таков е случајот со современата македонска поезија која не иако одamna почна да се одделува од својата, условно да ја наречеме, фолклорна фаза, во која се уште беше многу тесно поврзана со изразот на македонската народна поезија. (БК, 25)

(12) Секој автор, и тогаш кога не е наклонет кон обединувања, располага со извесни, да ги наречеме, работни погледи за својата уметничка поставка и за својата уметност, или простио речено за својот занает. (БК, 23)

(13) Непосредниот вовод, за кој ќе кажам нешто понаатаму, ми влева смелост да се задржам само на една тема која се однесува, иако да се изразам, на шансата на младите литерирури во светскиот контекст. (БК, 146)

Во еден случај се јавува и коментарот подобро и поправо иако да се каже, кој се издвојува по тоа што и ја коригира формулацијата во претходниот контекст, т. е. воведува алтернатива (14). Во таа смисла, дел-реченицата Во Трескавец пак „се војлошил“ некаков ѕвер е првичната формулација, а алтернативната — дел-реченицата ѕверој го привлечла од иланина смрдеата во манастирот. Сличен е примерот (15), во кој коментарот подобро речено ја воведува синтагмата на една традиција како алтернатива на синтагмата на едно поднебје, како и примерот (16), во кој коментарот простио речено ја воведува синтагмата за својот занает како преформулација на синтагмите за својата уметничка поставка и за својата уметност.

(14) Во Трескавец пак „се војлошил“ некаков ѕвер или („подобро и поправо иако да се каже“) ѕверој го привлечла од иланина смрдеата во манастирот. (БК, 259)

(15) Песната треба да соопштува нешто важно, да биде доведена до прозирен израз и да открива одлики на едно поднебје или подобро речено на една традиција. (БК, 207)

(16) Секој автор, и тогаш кога не е наклонет кон обединувања, располага со извесни, да ги наречеме, работни погледи за својата уметничка поставка и за својата уметност, или простио речено за својот занает. (БК, 23)

Во втората група спаѓаат случаите во кои се сигнализира дека се активира друг дискурс. Во првата подгрупа на таа група влегуваат случаите во кои се употребува израз од друг автор: според изразот на истиот Фредерик Вил, според изразот на Гомбрович, по изразот на Мајаковски, спрема изразот на Цинот. Во примерот (17) парентетската синтагма според изразот на истиот Фредерик Вил се однесува на реченицата што следува, фокусирајќи се на именката претекст. Слични се и другите три случаи, од кои во примерот (18) синтагмата според изразот на Гомбрович се однесува на реченицата еден спо-

мен фабрикува друг, во примерот (19) синтагмата *по изразот* на Мајаковски се однесува на реченицата *поеитот* треба да *и* *наст*аи на *жрло* на *свој*а *и*сна, а во примерот (20) синтагмата *с*рема *изразот* на *Цино* се однесува на реченицата да се *ис*веде и *и*ричест *една* *и*аква *жрешница*.

(17) За да не се случи недоразбирање, *јас* сега *изрично* *по*влекувам дека *ни*у *јас* *ни*у *ав*торот *и*ио *го* *ци*тирам не *ја* разбираме *с*омен~~а~~и~~а~~а *мера* на *слобода* како *не*каков *с*осем *не*задолж~~и~~и~~е~~лен *о*днос кон *ори*гиналот, *и*ака *и*ио, *с*оред *изразот* на *ист*иот *Фредерик Вил*, *ори*гиналниот *и*екст да биде само *не*каков *и*ре~~и~~пекст. (БК, 47)

(18) Се разбира дека *и*ри *и*аква *и*ос~~и~~ро~~ј~~ка *едно* *мес*ио *по*лесно *и*редизвикува *дру*го, како *и*ио, *с*оред *изразот* на *Гомбрович*, *еден* *с*омен *фа*брикува *дру*г. (БК, 71)

(19) Доага време *ко*га, *по изразот* на Мајаковски, *поеитот* треба да *и* *наст*аи на *жрло* на *свој*а *и*сна. (БК, 123)

(20) Судбина~~а~~ на *ж*енската *личност* во *на*ш~~а~~а *ле*генда, *ме*жу~~и~~оа, *е* *с*врзана со *фак*тот *и*ио *е* *и*аа, иако *х*рис~~и~~и~~ј~~анка, *ж*ена на *не*верник. „Скверно“ би било, *с*рема *изразот* на *Цино*, да се *ис*веде и *и*ричест *една* *и*аква *жрешница*. (БК, 261)

Во два случаја се јавуваат коментари со кои Конески укажува дека се служи со свој израз. Во примерот (21) таа функција ја врши *да*-конструкцијата *да се изразиме на свој јазик*, која се однесува на дел-реченицата *ја о*и~~к~~рива~~а~~и во неа *ску*л~~и~~п~~у~~ра~~и~~а, а во примерот (22) – дел-реченицата *како и*ио би *ре*кле *ние*, која се однесува на синтагмата *не*ж~~и~~но *о*чу~~д~~ување.

(21) *Ч*есто *с*овремени~~и~~е *ску*л~~и~~п~~у~~ри *з*ема~~а~~и *не*која *и*ри~~о~~д-на *форма*, *к*орен од *др*во и *др.*, и со *и*н~~и~~тервенција *и*ио *д*озволува да *ја* *и*ре~~и~~ознаваме *лесно* *и*аа *и*р~~в~~об~~и~~и~~н~~а *форма* – *с*оздава~~а~~и *ску*л~~и~~п~~у~~ри *или*, *да се изразиме на свој јазик*, *ја* *о*и~~к~~рива~~а~~и во неа *ску*л~~и~~п~~у~~ра~~и~~а. (БК, 30)

(22) *П*ро~~и~~тив *и*оа, *ни* се *ч*ини со *и*раво, *с*и~~а~~нува во *на*јново време *Ч*еслав *М*илош. „*П*ан *Т*адеуш“, *с*оред *не*го, не *е* *н*икакво „*ре*и~~р~~о~~д~~уцирање“ на *ре*ал~~н~~ост~~а~~, ами, *како и*ио би *ре*кле *ние*, *не*ж~~и~~но *о*чу~~д~~ување со *о*г~~р~~ом~~н~~иот *ч*ув~~с~~твен *и*о~~и~~енцијал на *ис*-и~~и~~от *и*ој *м*ис~~и~~и~~ч~~ен ум. (БК, 63)

Во еден случај се укажува дека се употребува израз специјализиран за конкретна област: *да у*и~~и~~о~~и~~ре~~и~~ме *еден* *и*ермин од *о*во~~и~~и~~а~~р~~с~~т~~в~~о~~и~~о (23).

(23) *Е*вро~~ц~~ент~~р~~измот, *по*д *и*ио се разбира *и*ред с~~е~~ *и*рес-и~~и~~ж~~н~~а~~и~~а *и*озиција на *е*вро~~п~~скиот *З*а~~а~~д, *и*речи да се *с*о~~з~~ле~~г~~а *в*ед~~н~~аш *о*бно~~в~~у~~в~~ачка~~и~~а *ф*у~~н~~кција на *и*акви *д*уховни *и*осрека-ва~~и~~а *или*, *да у*и~~и~~о~~и~~ре~~и~~ме *еден* *и*ермин од *о*во~~и~~и~~а~~р~~с~~т~~в~~о~~и~~о, *ка*ле~~м~~е~~и~~а. (БК, 149)

Во неколку случаи коментарите се однесуваат на широко употребуван, чест израз. Во примерот (24) таква е парентетската синтагма *по обичнојто велење*, која се однесува на синтагмата *во духот на народната поезија*. Во примерот (25) парентетската дел-реченица *како што популарно се вели* се однесува на именскиот дел од предикатот – *модерни*, а во примерот (26) парентетската дел-реченица *како што се вели* се однесува на модификаторот *антилошки*.

(24) Во врска со сето ова, како податок лично за себе, ќе кажам дека меѓу моите шеќери има малку такви што се сврзуваат по метафора и метрика, и воистината по изразите својства, со македонската народна поезија, т.е. што се пишуваат, по обичнојто велење, во духот на народната поезија. (БК, 26)

(25) Кога некои погледи или целосно обмислени теоретски сфаќаат доминантни и, како што популарно се вели, „модерни“ во дадено време, редовно се случува да се бараат во минатото исказувања што ги илустрираат некои идеи или теории. (БК, 161)

(26) Повеќе пати сум забележал дека некои извонредни поетски шеќери, антилошки – како што се вели, стигаат од тоа што во нив послабо звучи можеби и еден единствен стих или дури еден единствен збор во стихот. (БК, 45)

Одделна група претставуваат два случаја во кои како метадискурсни коментари се јавуваат условни дел-реченици со кои Конески го усогласува изразот со гледиштето на читателот и, општо земено, може да се парафразираат како ‘кажано како што сакате’/‘кажано како што ќе дозволите’. Така, во примерот (27) ако сакате имплицира главна дел-реченица што го содржи предикатот *ќе речам*: ‘ако сакате, ќе речам на создавање на песната’. Сличен е примерот (28), чие значење е ‘ако сакате, ќе речам пристрасниот човек’, како и примерот (29), чие значење е ‘ако сакате, ќе речам дека тој е дел на природата, но и на културата’.

(27) Јас нејам со тоа да ја опишам примарната улога на авторот во самиот чин на откривање, ако сакате на создавање на песната, јас сакам само да укажам на некои прелиминарни состојби без кои не би се дошло до еден такъв чин, под кој подразбираме креација на значајна поезија, а не артистичка егзибиција. (БК, 28–29)

(28) За архипоетиката во естетската област зборува Михаил Бахтин којшто во центарот го поставува емоционално ангажирааниот и, ако сакате, пристрасниот човек, како што може да се разбере од овие негов зборови. (БК, 67)

(29) Човекот е во природата, но и во културата, или ако сакате, тој е дел на природата, но и на културата. (БК, 214)

Метадискурсни коментари на Конески речиси секогаш се катафорски. Во таа смисла, тој често ги коментира изразите

што ќе ги употреби, но не и изразите што веќе ги употребил. Една од исклучително ретките отстапки е примерот (30), во кој коментарот како *што се вели* се однесува на модификаторот *антилоогски*, во претходниот контекст.

(30) *Повеќе пати сум забележал дека некои извонредни поетски текстови, антилоогски – како што се вели, страдаат од тоа што во нив послабо звучи можеби и еден единствен стих или дури еден единствен збор во стихот.* (БК, 45–46)

Во поглед на структурата, како што покажуваат претходните примери, метадискурсните коментари во *Светот на јеснаа и легендата* најчесто се јавуваат како дел-реченици, а поретко – како именски синтагми. Во таа смисла, преовладуваат *да*-конструкциите, од типот на *така да се рече*, а во неколку случаи се јавуваат и формално релативни дел-реченици, од типот на *како што се вели*. Метадискурсните коментари во вид на именски синтагми се јавуваат поретко, во пет случаи: по обичното велење, според изразот на истото Фредерик Вил, според изразот на Гомбрович, по изразот на Мајаковски, спрема изразот на Цино. Одделна група се и два метадискурсни коментара конституирани од глаголската придавка речено: *просито речено* и *подобро речено*.

Метадискурсните коментари во книгата се јавуваат и во именската синтагма и во реченицата, при што покажуваат изразната позициска флексибилност. Во именската синтагма се јавуваат меѓу два непосредни модификатора (31), меѓу координирани модификатори (32), меѓу детерминатор и модификатор (33) и меѓу детерминатор и центар (34).

(31) *Таков е случајот со современата македонска поезија која не така одамна почна да се одделува од својата, условно да ја наречеме, фолклорна фаза, во која сè уште беше многу тесно поврзана со изразот на македонската народна поезија.* (БК, 51)

(32) *Кога некои погледи или целосно обмислени теории стануваат доминантни и, како што популарно се вели, „модерни“ во дадено време, редовно се случува да се бараат во минатото исказувања што ги исцврстат нивни идеи или теории.* (БК, 161)

(33) *Секој автор, и тогаш кога не е наклонет кон објектувања, располага со извесни, да ги наречеме, работни погледи за својата уметничка постапка и за својата уметност, или просито речено за својот занает.* (БК, 23)

(34) (...) *посветата на споменатото чувство на полноќа и податливост на јазичната материја, на она, би рекол, роење на уметнички облагородени звуци кои го привлекуваат слухот на творецот и му овозможуваат да се ошкине од јазичниот прав на делничноста.* (БК, 174)

Во реченицата, пак, се јавуваат во уште поголем број позиции: меѓу субјектот и предикатот, меѓу предикатот и т.н. предлошки објект, меѓу предикатот и прилошка определба, меѓу сврзник и т.н. предлошки објект, меѓу сврзник и субјектот итн. Сепак, најчесто се јавуваат меѓу субјектот и предикатот (35) и, обратно, меѓу предикатот и субјектот (36), како и меѓу сврзник и субјектот (37).

(35) *Таа, **и́ака да се рече**, 'р'и́и на **и́аа** **и́очва** за да даде нови **и́лодови**, **и́аа** **џи** **и́р'и** од неа во добра мера и свои́и́е емоционални сокови.* (БК, 112)

(36) *Треба́ло да **џо** има Андрија Качи́к Миоши́к со не́џовио́и́ „Разго́вор у́џодни **на́рода** **сло́винско́џа**“, за да **засуни** **и́оеи́ска-и́а** **џи́ца** и **кај** **наи́ио́и́ и́оеи́**, да се **разџ́рне**, **и́ака да се рече**, не́џова́и́а **и́воречка** **и́ри́рода**.* (БК, 89)

(37) *За да не се случи недоразбирање, **јас се́џа** **изри́чно** **и́ог-влекувам** дека **ни́и́у** **јас** **ни́и́у** **ави́орои́** **и́и́о** **џо** **и́и́и́рам** не ја разбираме **си́оменаи́аи́а** **мера** на **слобода** како **некаков** **сосем** **незадо́лџи́и́телен** **о́днос** **кон** **ори́гиналои́**, **и́ака** **и́и́о**, **си́оре́д** **изра́зои́** **на** **и́сти́ио́и́** **Фре́дерик Вил**, **ори́гиналнио́и́** **и́екси́** да биде само **некаков** **и́реи́екси́**.* (БК, 47)

Заклучни белешки

Во *Свеи́ои́* на *и́еснаи́а* и *ле́џенаи́а* се јавуваат триесетина метадискурсни коментари во парентетска позиција, од кои преовладуваат тие со кои Конески го релативизира изразот, т. е. укажува дека е условен или дека можеби и не е соодветен. Меѓу нив убедливо најчест е коментарот *и́ака да се рече*, покрај кој се јавуваат и коментари од типот на *и́ака да речеме*, *условно да ја наречеме*, *да џи наречеме*, *и́ака да се изразам*, *би рекол*, *би рекол дури*.

Коментарите со кои Конески укажува дека се служи со израз од друг дискурс, пак, може да се класификуваат во три подгрупи. Во првата влегуваат тие со кои сигнализира дека изразот се употребува пошироко, т. е. често, од типот на *како и́и́о и́ои́уларно се вели*. Во втората група влегуваат тие со кои посочува дека се служи со израз од друг автор, од типот на *си́оре́д изра́ои́ на Гомброви́ч*. Третата подгрупа ја претставуваат коментарите со кои укажува дека употребува свој израз, од типот на *да се изразиме на свој јазик*.

Одделна група се и случаите во кои Конески го усогласува изразот со гледиштето на читателот и, општо земено, може да се парафразираат 'кажано како што сакате'/'кажано како што ќе дозволите'.

Од структурен аспект, за одбележување е дека метадискурсите коментари во книгата најчесто се јавуваат како дел-ре-

ченици. Во таа смисла, преовладуваат *да*-конструкциите од типот на *ишака да се рече*, а во неколку случаи се јавуваат и, формално, релативни дел-реченици, од типот на *како ишшо се вели*, како и условната дел-реченица *ако сакаш*. Метадискурсните коментари во вид на именски синтагми, пак, од типот на *спрема изразот на Цинош*, се поретки.

Метадискурсните коментари во *Светиот на ѝеснаш* и *ле-гендаш* се инкорпорирани и во именската синтагма и во реченицата. Во поглед на позицијата, тие покажуваат изразита флексибилност како дел и од едната и од другата, особено во реченицата, каде што се јавуваат во голем број позиции, од кои најчесто меѓу субјектот и предикатот, меѓу предикатот и субјектот и меѓу сврзник и субјектот. Што се однесува на врската со претходниот и со следниот контекст, пак, метадискурсните коментари во книгата речиси секогаш се катафорски, а исклучително ретко анафорски. Во таа смисла, Конески често антиципира кој израз ќе го употреби, но ретко се навраќа на израз што веќе го употребил.

Користена литература

- Минова-Гуркова, Лилјана. 2000. Синтакса на македонскиот стандарден јазик. Второ издание. Скопје: Мароф.
- Blanche-Benveniste, Claire. 2000. *Approches de la langue parlée en français*. Paris: Édition Ophrys.
- Charaudeau, Patrick, Dominique Maingueneau (ed.). 2002. *Dictionnaire d'analyse du discours*. Paris: Seuil.
- Dehé, Nicole, Yordanka Kavalova (ed.). 2007. *Parentheticals*. Amsterdam, Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Maingueneau, Dominique. 2009. *Les termes clés de l'analyse du discours*. 2e éd. Paris: Édition du Seuil.
- Maingueneau, Dominique. 2010. *Manuel de linguistique pour le texte littéraire*. Paris: Armand Colin.
- Maingueneau, Dominique. 2014. *La syntaxe du français*. 2e éd. Paris: Hachette Supérieur.

Извори

- БК – Конески, Блаже. 1993. *Светиот на ѝеснаш* и *легендаш*: есеи и илустрации. Скопје: Гоце Делчев.